

Český model
amerického kongresu

Zákon o komunitách

Se zaměřením na nová náboženská hnutí

Zpráva Výzkumné služby Kongresu

Helena Procházková

1 Úvod

Přestože není úplně jednoznačně stanovená definice, co vlastně komunita je, oxfordský slovník ji popisuje jako skupinu lidí žijících na stejném místě, se společnými znaky a vyznávající podobné hodnoty. Z jiného úhlu pohledu může být komunita chápána jako oblast nebo místo, kde se vyskytují obyvatelé s podobnými ukazateli a přesvědčením a kteří mohou v některých případech praktikovat systém společného vlastnictví.¹

Slovo pochází z latinského „communitas“, neboli společenství. To vychází zejména ze vzájemných interakcí, společných potřeb, zájmů nebo víry. Dříve byly komunity brány jako uzavřené skupiny osob, které existují v určité pospolitosti, nicméně s příchodem internetu a moderních technologií tato omezení přestávají platit a dochází k větší otevřenosti a transparentnosti. Komunitou dnes již může být nazváno téměř jakékoliv sdružování, ať už v rámci fanoušků různého internetového obsahu, nebo třeba uživatelů diskuzních fór.

Jedny z komunit, které tu byly odnepaměti a dodnes ovlivňují životy nezanedbatelného počtu Američanů jsou sekty, kulty a různá náboženská hnutí. Protože ani tyto pojmy nemají úplně přesně stanovenou definici, je těžké určit přesné označení skupiny, s právní ochranou a statusem z toho vyplývajícími. Cílem těchto skupin bývají velice často jedinci, kteří si dále v životě nevedí rady, hledají odpovědi na složité otázky, jsou spíše pesimističtí, kritičtí, snadno se podvolují autoritě, chybí jim sebedůvěra, snaží se o nalezení pravdy a jakýsi nový začátek. Takto náchylní lidé se mohou často stávat oběťmi určitých skupin.²

2 Historie

2.1 19. století

Není nijak překvapující, že se nová náboženská hnutí těšila velké oblibě právě ve Spojených státech. Už od 19. století se vlivem přistěhovalců, kteří se často dostávali do tíživé životní situace, začala rozvíjet nová náboženská hnutí, která lidem dodávala určitou hmotnou i duševní podporu v určité komunitě.³ Tato první vlna náboženského rozmachu položila základy skupinám, jako jsou třeba mormoni, Svědkové Jehovovi a Hnutí Grálů.⁴

¹ Oxford Dictionary - Community

² Eileen Barker - The cult as a social problem

³ Bajer - Současná společnost a sekty, kulty a alternativní náboženství

⁴ Řádek – Nová náboženská hnutí v České republice

2.2 20. století

Daleko významnější pro vývoj nových náboženských hnutí byla zejména druhá polovina dvacátého století. V tomto období totiž došlo ke zvyšujícímu se blahobytu, mladí lidé toužili tvořit komunity a nové sociální vztahy. Velkou roli také hrálo zmírnění přistěhovaleckých zákonů, které mělo za následek větší příliv obyvatelstva hlavně z Asie a s tím spojenou druhou generaci náboženství.⁵ Právě v této době se objevilo několik hnutí, která si svými nechvalně známými akcemi získala velkou pozornost v očích široké veřejnosti.

2.2.1 Rodina Charlese Mansona

Případ Tate-LeBianca z roku 1969 zajistil Charlesi Mansonovi masovou popularitu. Manson jakožto samozvaný guru hnutí naplňujícího definici pojmu sekta naplánoval útok na dům herečky a modelky Sharon Tateové v Beverly Hills. Oběti v sobě měly desítky bodných ran, některé i rány z pistole. Sharon Tateová byla v osmém měsíci těhotenství, když ji i jejího nenarozeného syna ubodali k smrti. Všichni pachatelé, až na Lindu Kasabianovou, která se po příjezdu na místo zhroutila, odmítla se akce účastnit a později se stala klíčovou svědkyní v případě, byli odsouzeni k trestu smrti. Ten byl ale díky změně zákonů v Kalifornii později upraven na doživotí. Většina pachatelů je dodnes pořád naživu.⁶

2.2.2 Svatyně lidu

V roce 1978 se odehrála událost, která svým rozsahem neměla do té doby žádné obdoby. Přes 900 osob, příslušníků nového náboženského hnutí Svatyně lidu, spáchalo hromadnou sebevraždu kyanidem. Komunita Američanů se snažila o vytvoření země zaslíbené ve městě Jonestown v Guyaně. Její neobvyklé, až tyranské praktiky, silný kult osobnosti Jima Jonese a odevzdávání majetku sektě ale neuniklo očím veřejnosti a na místo se vypravil kongresman Leo Ryan a několik novinářů. Situace na letišti se ale nevyvíjela příznivě, došlo k vyhroceným hádkám a nakonec došlo až na střelné zbraně, kdy několik osob, včetně kongresmana, bylo zastřeleno. Tento případ byl nejspíše příčinou masové sebevraždy členů sekty, včetně asi 300 dětí. Ne všichni ale přijali tento odchod ze života dobrovolně, na rukách mnoha z nich se našly vpichy po injekcích, někteří byli zastřeleni.⁷

2.2.3 Davidiáni

Hnutí Davidiánů je neodmyslitelně spjato s Obležením Waco, událostí, která se odehrála na jaře 1993 v Texasu. Kvůli podezřením z nelegálního držení a úpravy zbraní a mnohoženství byla skupinami FBI, Národní gardou a Úřadem pro alkohol, tabák a střelné zbraně provedena razie. Původně zamýšlený překvapivý útok nakonec vyústil v 51 denní obležení, při kterém zemřelo 76 osob.⁸ Tehdejší vůdce

⁵ Řádek – Nová náboženská hnutí v České republice

⁶ Manson - Biography

⁷ BBC - Mass suicide leaves 900 dead

⁸ Encyclopaedia Britannica – Waco siege

Davidiánů, David Koresh, se považoval za reinkarnaci boha, měl 19 žen a během obležení odmítl propustit děti z pevnosti na svobodu. Všech 25 jich zemřelo při požáru, který ukončil celé obléhání.⁹

2.2.4 Nebeská brána

Jak již z názvu vyplývá, hnutí je spojeno s nadpřirozenem, sci-fi a s UFO. Skupina se poprvé objevila již během sedmdesátých let, snažila se získat co největší počet přívrženců vystupováním v televizních pořadech, později také webovými stránkami. V této době se poprvé pokusili uskutečnit let mimo planetu na kosmické lodi. O něco podobného se pokusili i v roce 1997, kdy došlo k hromadné sebevraždě 39 členů Nebeské brány, neboť věřili, že se tím osvobodí ze svého pozemského těla a dostanou se na kometu Hale-Bopp, která v tu dobu prolétala kolem Země. Všichni členové na sobě měli stejné oblečení, před smrtí vypili alkohol s jedem a kolem hlavy měli obmotané igelitové tašky.¹⁰

3 Současnost

3.1 Nová náboženská hnutí

Sekty jsou dnes chápány jako skupiny náboženských fanatiků. Přesně definovat termín sekta je prakticky nemožné, neboť významně záleží na tradici náboženství v zemi, kde se tato skupina vyskytuje. Sekty, kulty a další netradiční náboženská uskupení se dají označit souhrnným pojmem „nová náboženství“, nebo „nová náboženská hnutí“.¹¹

Rozdíly mezi církví, sektou a kultem jsou založené i na přístupu ke kultuře. Církev je státem uznávaná, transparentní a tradiční náboženská organizace a přijímá kulturu, ve které žije a vyskytuje se. Zatímco sekty tuto kulturu odmítají a jsou to většinou menší skupiny, které se vymykají společenským zvyklostem, často mohou zastávat radikálnější názory.¹²

Výraz destruktivní kult se dá brát jako označení pro kult společnost ohrožující a páchající kriminální činnost.¹³ Přestože je pravých destruktivních kultů menšina, jsou to právě ty skupiny, které na sebe často vážou obrovskou dávku pozornosti. Za destruktivní kult se skupina považuje většinou tehdy, pokud splňuje určitá pravidla. Mezi ty nejběžnější patří, že se jedná o velmi uzavřenou skupinu lidí, která se silně vyčleňuje mimo společnost, vede ji výrazná autorita, které je nutno se podřídít a plně respektovat její názor, často také za pomoci psychického nátlaku a manipulace s informacemi, může dojít až k fyzickému týrání, v krajních případech ke smrti.¹⁴

⁹ Sturken, Dore – Remembering the Waco Siege

¹⁰ Cornwell - Heaven's Gate member found dead

¹¹ Šimáková, Působení sekt a psychická manipulace

¹² Enroth - Průvodce sektami a novými náboženstvími

¹³ Štampach – Náboženství v dialogu

¹⁴ Blažek – Destruktivní náboženské kulty

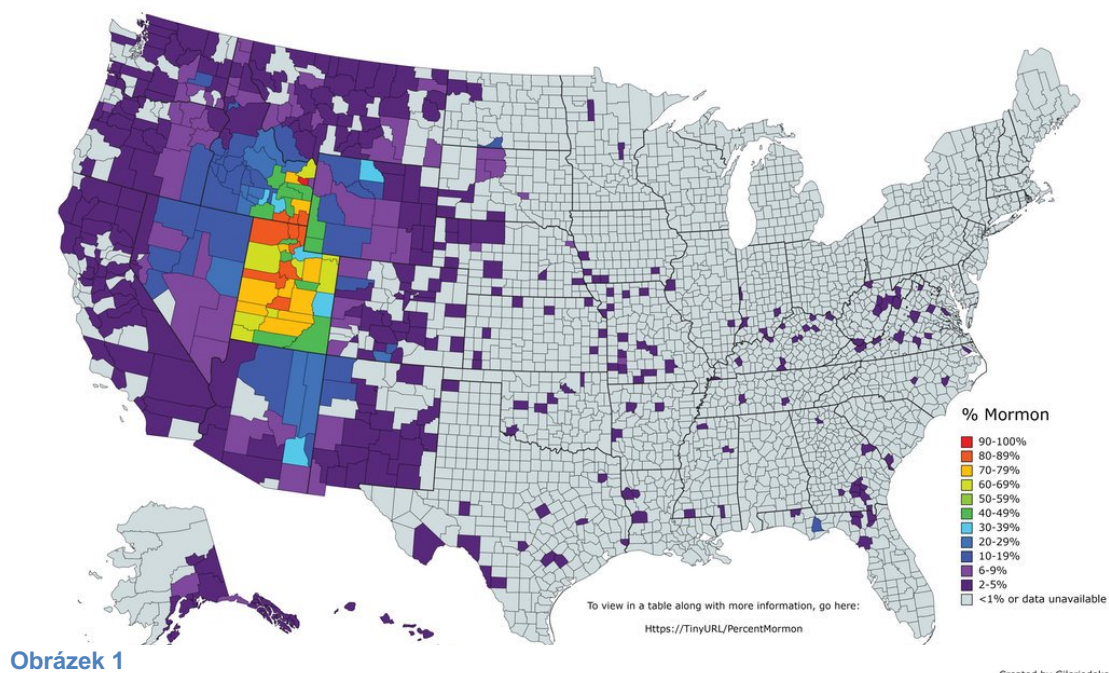
Kult je z chápán jako soubor neorganizovaných aktivit, které vykonávají lidé, zabývající se různými duchovními činnostmi, jako je třeba léčení, věštění, magie nebo meditace.¹⁵ V určitém ohledu se ale mezi sebou sekty a kulty obvykle zaměňují. Kvůli velké provázanosti a nejasným definicím je tím pádem těžké určit, jak kterou skupinu nazývat a kde je vlastně ona hranice, která je odděluje. Nejjednodušší alternativou je používání termínu nová náboženská hnutí, ve kterém jsou již všechny skupiny obsaženy.

Nová náboženská hnutí mají zpravidla dvě fáze. V té první dochází k zakládání komunity, vydobývání autority, tvorby pravidel a hierarchie. Při nástupu druhé generace dochází většinou k uvolnění pravidel, lidé, kteří tvrdě pracovali na určitém postupu už nežijí. Není vyloučeno, že děti, které byly již od malička vychovávány v určitém přesvědčení, nemusí sdílet stejné nadšení pro věc, jako jejich rodiče.¹⁶

3.2 Dnešní komunity

3.2.1 Mormoni

Počátky Mormonismu sahají až do roku 1820. Členové věří, že Bůh má fyzickou podobu, může se oženit a mít děti. Velkou hodnotu přisuzují tradiční rodině a vzdělání, vystupují proti potratům, sexu před svatbou, pornografii, homosexualitě a návykovým látkám. Původní mormoni odpovídali spíše charakteristikám nových náboženských hnutí, ostře kritizovali společnost a byli podřízeni vůdci, nicméně druhá generace již zastávala mírnější postoje. Stali se z nich podporovatelé americké společnosti a dnes jsou nositelé tradičních konzervativních hodnot.¹⁷

Obrázek 1

¹⁵ Řádek – Nová náboženská hnutí v České republice

¹⁶ Řádek – Nová náboženská hnutí v České republice

¹⁷ Bajer - Současná společnost a sekty, kulty a alternativní náboženství

Mormonismus se primárně dělí na 3 oblasti:

1. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (LDS - "Latter-day Saints") – dnes nejběžnější
2. Kristova komunita (RLDS – reorganizovaná LDS)
3. Fundamentalistická LDS
 - Největší polygamní mormonské společenství v USA, rozšířená nejvíce v Utahu, kde je členem až 70 % populace. Celý stát je mormony prakticky ovládnán, členové někdy popisují až totalitní praktiky – bojí se, že při vystoupení ze sekty ztratí zaměstnání, neposkytují rozhovory a snaží se zůstat v anonymitě. ¹⁸

3.2.2 Svědkové Jehovovi

Myšlenka Svědků Jehovových vychází z křesťanství, nicméně si utvořila vlastní ideologie. Sami sebe vnímají jako jedinou správnou víru, ostatní víry jsou dle nich stvořením Satana. Velmi často předpovídají možné konce světa, odmítají Darwinovy evoluční teorie a zastávají kreacionismus. Jehovisté velmi často odmítají vojenskou službu, politickou angažovanost, nechodí k volbám a jsou i proti alkoholu a tabáku. Od svých členů vyžadují poslušnost, šíření myšlenek a názorů sekty. Velmi často proto na ulicích nebo chozením od domu k domu rozšiřují svou ideologii a snaží se ostatní přesvědčit o svých názorech. Velkým problémem bylo také naprosté odmítání krevních transfuzí, v poslední době ale dochází ke zlepšení. ¹⁹

3.2.3 Scientologie

Scientologie, nebo dianetika, byla založena v roce 1952 na základě myšlenek amerického spisovatele L. R. Hubbarda. Původně vědní základ byl postupně přetvořen v náboženství. Jedná se o oficiálně uznanou církev se všemi náležitostmi (výjimky v oblasti daní) která má ale silný charakter sekty. Církev používá různé praktiky, které mají vést k vyléčení všech psychických potíží, nicméně psychologii jako vědu neuznávají. Provádí tzv. dianetické terapie, které mají vést k odblokování mozku a využívání jeho plné kapacity a fungují na principu postupného pronikání do hlubších vrstev svého podvědomí. Tyto terapie jsou však velice nákladné, v řádech desítek tisíc dolarů, a vedou k závislosti. Bývají také obviňovány z užívání hypnózy a vymývání mozků. ²⁰

3.2.4 Amišové

Přestože amišové nepatří mezi sekty či nová náboženská hnutí, tvoří zajímavou a ojedinělou komunitu. Ve Spojených státech jich žilo v roce 2010 asi 250 tisíc, především v Pensylvánii, Ohiu a Indianě. Jsou známí svým jedinečným způsobem života – zastánci řádu mají přísný zákaz používání moderní techniky a novodobých vynálezů. Nepoužívají motorová vozidla, telefon, elektřinu. Nosí tradiční oděvy, odmítají

¹⁸ Mormons in America

¹⁹ Sisufos - Svědci Jehovovi

²⁰ Scientologie

militarismus a násilí a stojí za myšlenkou, že žena je zcela podřízena muži. Přesto ale mají ještě jednu zvláštnost, dožívají se mnohem vyššího věku, než je průměr. Může za to nejspíše jejich životní styl, kdy manuálně pracují na poli, často chodí pěšky, nekouří a nepijí alkohol.²¹

3.3 Možné problémy

3.3.1 Legalita

Díky prvnímu dodatku Ústavy USA, který stanovuje svobodu vyznání, shromažďování, projevu a respektuje všechna náboženství, je těžké najít nové náboženské hnutí, které by bylo opravdu považováno za nezákonné. Přestože se jedná o poněkud kontroverzní témata, jako jsou vymývání mozků, podstupování neobvyklých zákroků, ale nejčastěji odevzdání velké části osobního majetku, nejedná se přímo o nic ilegálního. Pokud se pro to náboženský přívrženec sám a dobrovolně rozhodne, nelze jeho práva omezovat jen na základě toho, že s jeho chováním osoby stojící mimo danou komunitu nesouhlasí.²² Dokud tedy jedinec jedná na základě svého přání a chce se přidat k sektě, není způsob, jak mu v tom zabránit. Nicméně i zde platí, že svoboda náboženství může být zkrácena, pokud by její výkon a praktiky ohrožovaly práva ostatních.²³ Jestliže je sekta zapletena do aktivit, jako jsou vraždy, krádeže a jiné, bude souzena stejně jako jiná fyzická či právnická osoba. V tom případě je trestná účast na těchto činnostech, ale ne členství v sektě jako takové.

3.3.2 Antikultovní hnutí

Antikultovní hnutí, jak již vyplývá z názvu, se snaží upozorňovat na nebezpečí spojená s kulty a dalšími novými náboženskými hnutími, jejichž rozvoj s sebou nevyhnutelně nesl i vznik hnutí, která jim odporovala. Vznik prvního většího antikultovního hnutí Free the Children of God (FREECOG) poukazoval na činnosti, prováděné sektou Děti boží (Children of God). Ta provozovala velmi podivné sexuální praktiky a stanovovala náhodné rozpisy, kdo, kdy a s kým má mít sexuální styk. Nebylo výjimkou, že se do nich zahrnovaly i malé děti.

Další zainteresovanou skupinou je hnutí Cult Awareness Network (CAN). To bylo založeno kvůli vraždě kongresmana sektou Svatyně lidu. Kriticky vystupovali ale vůči většině destruktivních kultů, nových náboženských hnutí a také hnutí Scientologie. CAN ale v roce 1995 zkrachovalo a paradoxně jej zakoupili právě členové Scientologie. Ti vlastní i navazující organizaci, New Cult Awareness Network.²⁴

3.3.3 Ohrožení společnosti

Vzhledem k tomu, že se většina společnosti nedostává nijak do kontaktu s novými náboženskými hnutími, společnost si na ně utváří názor jen na základě informací z médií. Ta se ale o kulty zajímají jen

²¹ Time – Amish People Stay Healthy in Old Age

²² HG.org – Are Cults Legal?

²³ HG.org – Are Cults Legal?

²⁴ Anti-Cult Movement

v případě, že se stane nějaká naprosto neobvyklá událost. Stačí uvést vraždu Sharon Tateové rodinou Charlese Mansona, události kolem Svatyně lidu, nebo hromadné sebevraždy. Často se stává, že dochází k obecné generalizaci. Tím, že si jedno náboženské hnutí spojuje s kriminální činností a předpokládá, že jsou takové i ostatní.

Nová náboženská hnutí mohou být chápána jako hrozba pro společnost, protože sama berou společnost jako překážku. Velmi často vnímají realitu černobíle a tvoří velmi silné hranice mezi významem „my“ a „oni“, neboli lidmi, co nepatří do komunity.²⁵

Pro lidi v sektě může být i velkým problémem odchod z ní a vymanění se ze sféry jejího vlivu. Lidé při vstupu do sekty totiž přerušují většinu styků s okolím, odevzdávají svůj majetek a peníze a vychovávané děti často neznají žádný jiný život, než mimo sektu.

3.4 Církve

V materiálech Internal Revenue Code (IRS), které se zabývá vnitřními výnosy, financemi a daněmi, se sice využívá slova církev, které ale není nikde přesně definováno. Tento pojem tedy označuje církevní organizace, asociace a uskupení.²⁶

3.4.1 Založení církve

Proto, aby mohla být organizace uznána jako církev, musí splňovat některé z následujících bodů:

- Jednoznačná existence právního subjektu
- Rozpoznatelná víra a forma uctívání
- Konkrétní a jasné církevní řízení
- Společenský kodex chování a disciplíny
- Významná náboženská historie
- Členství není spojené s žádnou jinou církví nebo náboženskou skupinou
- Organizace obsahuje vysvěcené kněží, kteří dokončili vybrané studijní obory
- Stanovená místa určená k uctívání
- Pravidelné shromažďování a náboženské služby
- (Nedělní) školy pro náboženské učení a přípravu členů

²⁵ Eileen Barker - The cult as a social problem

²⁶ "Churches" Defined

IRS spolu s dalšími okolnostmi a fakty používá tyto faktory k určení, zda může být organizace uznána jako církev a být oproštěna od federálních daní, tyto podmínky jsou ale tak široké a obecné, že založení církve není žádný závažný problém.²⁷

3.4.2 Úlevy na dani

Různé typy úlev na daních existují již od koloniálních dob a v roce 1913 federální vláda schválila nový zákoník, ve kterém osvobodila církve a jiné náboženské organizace od federálního zdanění. Církve nemusí například o osvobození od daně ani žádat, neboť jsou za ně považovány automaticky, či podávat daňová přiznání.

Vláda se tímto osvobozením určitým způsobem vyhýbá vyšetřování právoplatnosti uctívání a dává jim volnou ruku definovat a regulovat sebe sama. Někteří zákonodárci se i nechávají slyšet, že církve by měly mít stejné výhody, jako neziskové nebo charitativní organizace, neboť zastávají ve společnosti významnou a podpůrnou funkci.

Aby mohly být církve osvobozeny od daně, nesmí politicky lobbovat nebo zasahovat do politických kampaní, provádět nezákonnou činnost a nesmí z jejich akcí profitovat žádná fyzická osoba.²⁸

4 Stranické postoje

Vzhledem k velké rozmanitosti a uzavřenosti jednotlivých hnutí je obtížné stanovit, jaký postoj k politice mívají a jak se k nim staví přímo strany. Nejvýznamnější komunity, mezi niž patří i Mormoni, jako velcí konzervativci zastávají spíše republikánské názory, zatímco například Svědci Jehovovi se většinou politicky vůbec neangažují, v malé míře preferují spíše demokraty.

4.1 Demokraté

Demokraté zastávají velice silnou svobodu náboženství, ukotvenou v prvním dodatku Ústavy. Věří, že náboženská příslušnost nesmí být používána pro jakoukoliv diskriminaci člověka, a že každý má právo zvolit si, jakým způsobem dosáhne svého amerického snu. Budou zastávat co svobodu jednotlivce a právo na vyznání, přesto by ale rádi nějak zákonem upravili definice jednotlivých skupin, případně nějak ošetřili situace, kdy se sekta stane církví a uplatňuje úlevy na dani.

4.2 Republikáni

Jakkoliv jsou republikáni také pro svobodu náboženství, budou se stavět proti regulacím obecně. Většina sekt je tradicionalisticky a republikánsky založených, příznivce mají konkrétně například mezi

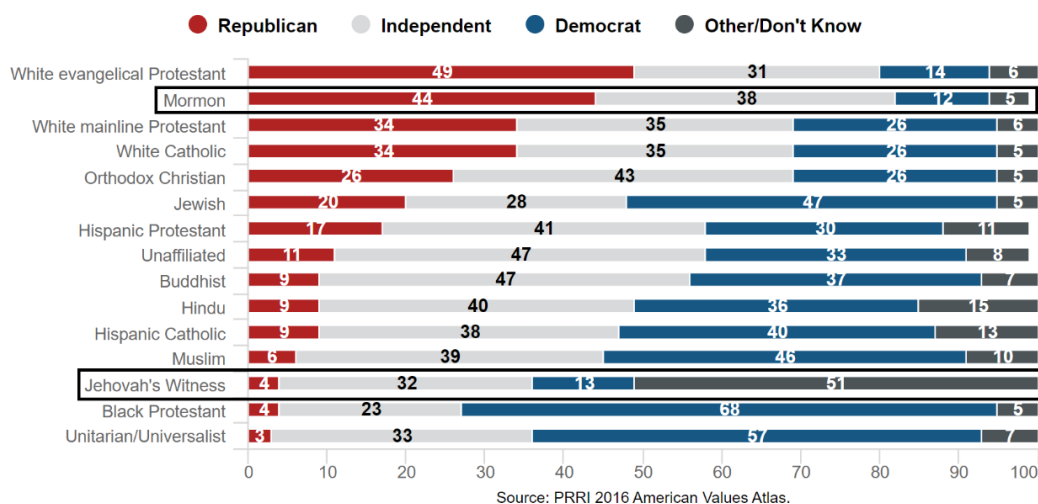
²⁷ "Churches" Defined

²⁸ FERGUSON, John – Tax Exemptions

mormony. Ve Sněmovně reprezentantů je momentálně 12 kongresmanů, drtivá většina z nich právě za státy jako Utah, Nevada nebo Idaho.²⁹ Budou se proto snažit vyhovět skupinám, jako jsou třeba mormoni, mezi které patří i bývalý prezidentský kandidát Mitt Romney.

Party Affiliation by Religious Affiliation

Obrázek 2

5 Závěr

Jedním z největších problémů, co se týče nových náboženských hnutí (a i církví), je nejasnost definicí jednotlivých pojmů. Díky uzavřenosti komunit se také na případný problém přijde, až když je příliš pozdě. Vzhledem k tomu, že založení církve v USA je velmi nenáročné, mohlo by v budoucnu docházet ke vzniku dalších oficiálně registrovaných církví, které se ale budou strukturou i chováním podobat sektám a dalším hnutím. Takto registrované církve ale mají výjimku a nemusí odvádět federální daně.

Důležitým bodem při vyjednávání bude nalezení zlaté střední cesty mezi náboženskou a osobní svobodou jedince, oproti transparentnosti, otevřenosti a dodržování právních zásad.

6 Zdroje

1. OXFORD DICTIONARY, Group of authors. *Definition of community in English* [online]. [cit. 2018-12-11]. Dostupné z: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/community>
2. BARKER, Eileen. *The cult as a social problem* [online]. New York, 2010 [cit. 2018-12-23]. ISBN 9780415800563. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://eprints.lse.ac.uk/50874/1/_libfile_REPOSITORY_Content_Barker,%2520E_The%2520cult%2520social%2520problem_Barker_The%2520cult%2520social%2520problem_2013.pdf

²⁹ Mormons in Congress

3. BAJER, Oldřich. *Současná společnost a sekty, kultury a alternativní náboženství* [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2018-12-23]. Dostupné z: https://theses.cz/id/pvr57q/bakal_sk_prce_cel_hotovo.pdf Bakalářská práce.
4. ŘÁDEK, Filip. *Nová náboženská hnutí v České republice: Se zaměřením na hnutí Hare Kršna* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2018-12-22]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/tv7pk9/90400-319004302.pdf> Magisterská diplomová práce.
5. *1978: Mass suicide leaves 900 dead* [online]. [cit. 2018-12-19]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/november/18/newsid_2540000/2540209.stm
6. *Charles Manson: Biography* [online]. [cit. 2018-12-24]. Dostupné z: <https://www.biography.com/people/charles-manson-9397912>
7. THE EDITORS OF ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. *Waco siege* [online]. [cit. 2018-12-22]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Waco-siege#ref1254042>
8. STURKEN, Justin a Mary DORE. *Remembering the Waco Siege* [online]. 2007 [cit. 2018-12-22]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/US/story?id=2908955&page=1>
9. ŠIMÁKOVÁ, Eva. *Působení sekt a psychická manipulace*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
10. CORNWELL, Tim. *Heaven's Gate member found dead*. *Independent* [online]. [cit. 2018-12-23]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/heavens-gate-member-found-dead-1260149.html>
11. ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-29-5.
12. ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Náboženství v dialogu: Kritické studie na pomezí religionistiky a teologie*. Praha, 1998. ISBN 80-7178-168-1.
13. BLAŽEK, Radek. *Destruktivní náboženské kultury na území ČR a jejich náborové metody v porovnání s vybranými obchodními společnostmi* [online]. Pardubice, 2009 [cit. 2018-12-22]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/33277/BlazekR_Destruktivn%C3%AD%20n%C3%A1bo%C5%BEensk%C3%A9%20kultury_MK_2009.pdf?sequence=1&isAllowed=y Bakalářská práce.
14. HG.ORG. *Are Cults Legal?* [online]. [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.hg.org/legal-articles/are-cults-legal-35055>
15. BARKER, Eileen. *The cult as a social problem* [online]. New York, 2010 [cit. 2018-12-23]. ISBN 9780415800563. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://eprints.lse.ac.uk/50874/1/_libfile_REPOSITORY_Content_Barker,%2520E_The%2520cult%2520social%2520problem_Bar ker_The%2520cult%2520social%2520problem_2013.pdf
16. *Mormons in America* [online]. [cit. 2018-12-26]. Dostupné z: <http://www.pewforum.org/2012/01/12/mormons-in-america-executive-summary/>
17. HEŘT, Jiří. *Svědci Jehovovi*. <https://www.sisyfos.cz/clanek/863-svedci-jehovovi> [online]. 2007 [cit. 2018-12-24].
18. *Scientologie* [online]. [cit. 2018-12-24]. Dostupné z: <https://www.sisyfos.cz/clanek/925-scientologie>

19. *Amish People Stay Healthy in Old Age. Here's Their Secret* [online]. [cit. 2018-12-24].
Dostupné z: <http://time.com/5159857/amish-people-stay-healthy-in-old-age-heres-their-secret/>
20. *Anti-Cult Movement* [online]. [cit. 2018-12-24]. Dostupné z:
<http://hrr.hartsem.edu/ency/Anticult.htm>
21. *Mormons currently serving in Congress* [online]. [cit. 2018-12-26]. Dostupné z:
<https://www.deseretnews.com/article/900010622/mitt-romney-is-running-for-senate-here-are-the-mormons-currently-serving-in-congress.html>
22. *"Churches" Defined* [online]. [cit. 2019-01-04]. Dostupné z: <https://www.irs.gov/charities-non-profits/churches-religious-organizations/churches-defined>
23. FERGUSON, John. *Tax Exemptions* [online]. [cit. 2019-01-04]. Dostupné z:
<https://www.freedomforuminstitute.org/first-amendment-center/topics/freedom-of-religion/establishment-clause-overview/tax-exemptions/>

7 Zdroje obrázků

Obrázek 1: *Mormons in the US* [online]. In: . [cit. 2018-12-23]. Dostupné z:
<https://twitter.com/simongerman600/status/990313477150474240>

Obrázek 2: *Political Affiliation by Religious Affiliation* [online]. [cit. 2018-12-24]. Dostupné z:
<https://www.prri.org/research/american-religious-landscape-christian-religiously-unaffiliated/>